

De grote oversteek naar Antarctica (1)

Een stormachtige cocktail van water en wind

Wie vanuit Vuurland met de boot naar de Zuidpool wil, moet *Drake Passage*, ruim 800 kilometer woeste zee, trotseren. Zo'n 100 landgenoten raapten begin dit jaar hun moed samen om in het spoor van de Belgische poolontdekker Adrien de Gerlache de overtocht te wagen. Om zo te kunnen genieten van de unieke fauna en flora van het witte continent.

De groep ging aan boord van een Noorse ijsbreker in Ushuaia, hoofdplaats van Vuurland en ook wel het begin of het einde van de wereld genoemd. Het is maar hoe je het bekijkt. Van hieruit trokken vroeger echte helden het laatste stukje onbekende wereld tegemoet. De Zweed Otto Nordenskjöld bijvoorbeeld of Jean-Baptiste Charcot en Frederic Cook.

La fin del mundo (het einde van de wereld) was ook Adrien de Gerlaches laatste aanleghaven vooraleer hij met de Belgica, een driemaster uitgerust voor de robbenjacht, naar de Zuidpool stevende. Op nieuwjaardag 1898 lichtte hij het anker. Een dikke eeuw later cruisen er jaarlijks ongeveer 30.000 reizigers van Ushuaia naar het witte continent. Allemaal moeten ze over de beruchte Drake Passage, genoemd naar de 16de eeuwse Engelse ontdekkingsreiziger en piraat Francis Drake.

Gered door mooi weer

Om 18u20 gooit de ijsbreker de trossen los. Welkom aan boord van de Polar Star. Nadat iedereen zijn kajuit heeft verkend, stelt de Poolse kapitein Jacek Majer zijn bemanning voor. Nog enkele uren en we bereiken Drake Passage. Vliegende storm verzekerd. Forse windsnelheden en golven tot tien meter hoog zijn er bijna dagelijkse kost. Op de bodem van 's werelds meest turbulente zeestraat liggen honderdvijftig scheepswrakken en tweeduizend doden. Hoeft het nog te verwonderen dat de oversteek een kwalijke reputatie heeft bij zee-lijeden: "Onder de 50 graden zuiderbreedte geldt geen wet,

onder de 60 graden is er geen god." Ik geloof de kenners op hun woord en slik mijn eerste 50 mg cyclizinehydrochloride.

Natuurfotograaf en wereldreiziger Yan Verschuere zwerft bij een brokje verse gember als paardenmiddel tegen zeeziekte. Het wordt zijn dagelijks ochtendritueel. En zo heeft iedereen zijn wondermiddeltje: van de traditionele pilletjes of pleisters tot de meer alternatieve acupunctuur in de vorm van polsbandjes, of brillen met een ingebouwde kunstmatige horizon. Nog anderen houden het bij een flinke borrel. Expeditieleider en marien bioloog Damon Stanwell-Smith raadt het af om op een buitendek te gaan tijdens stormweer. "Binnen tellen de scheepsgangen honderden meters houten reling om je aan vast te houden. Gebruik ze! En grijp een deur altijd vast bij de klink, nooit aan de rand. Door een bruuske rol van het schip kan ze plots dichtklappen en je vingers verpletteren." De kotszakjes in de gangen voorstellen weinig goeds. Samen met Yan maak ik de kajuit Drakeproof: alles wat los ligt bergen we veilig op in de laden en kasten. Zoniet riskeren we dat camera's, verrekijkers, boeken ... door de kamer zullen worden geslingerd.

Alle voorzorgsmaatregelen ten spijt maakt Drake Passage tijdens onze oversteek zijn reputatie niet waar. Windsnelheden van om en bij drie beaufort geven de golven hooguit een lieflijk wit kraagje. "Een zeldzame zachte kennismaking met de poort naar Zuidelijke Oceaan", grapt Damon de onrust weg. Op enkele stoere uitzonderingen na halen mijn medereizigers opgelucht adem.

Het geheim van de Drake Passage

Zo'n 41 miljoen jaar geleden ontstond Drake Passage en kwam het huidige Zuid-Amerika los van Antarctica. Daardoor ontstond een vrijwel gesloten koude zeestroom rondom Antarctica. Die zogenaamde circumpolaire stroming verhindert de toevoer van warmte door de oceaanstromen. "Het is de enige plek op aarde waar een stroom de wereld rond kan zonder op land te stuiten", legt marien bioloog Damon Stanwell-Smith uit. "Die enorme watermassa perst zich uur

na uur door de smalle Drake Passage. Ook de wind krijgt vrij spel om ongehinderd de golven op te hitsen tot metershoge muren van water. Als toemaatje botsen tussen de 50ste en de 60ste breedtegraad de warme zoute wateren uit de oceanen met het zoete smeltwater van Antarctica en ook dat versterkt de deining. Kortom: de smalle Drake Passage is een unieke plek in de wereld waar water en wind een stormachtige, zilte cocktail bereiden."



"Zeeziekte is geen ziekte maar een toestand van onbehagen veroorzaakt door een conflict tussen de zintuiglijke waarnemingen"

In één ruk door herdopen we de gevreesde Drake Passage tot Lake Passage.

Het had veel erger kunnen zijn. Onze tot passagiersschip omgebouwde ijsbreker is speciaal ontworpen om door bevroren wateren te ploegen. Hij beschikt dus niet over stabilisatoren die een vlotte doorgang alleen maar in de weg zouden staan. Tijdens een normale stormachtige oversteek rolt en stampt de Polar Star zich een weg door metershoge golven en blijven de ontbijttafels zo goed als leeg. Nu loopt de eetkamer behoorlijk vol en trekken hooguit een tiental passagiers wit weg.

Eerste mensen op Gent Eiland

Pakweg 45 uren na ons vertrek in Ushuaia bereiken we de Zuid-Shetlandeilanden. Nu kan het echte werk beginnen.

"Navigeren en ankeren in het hartje van de archipel blijft een riskante onderneming", waarschuwt de kapitein. "Kaarten ont-hullen veel, maar niet alle details. Zeker nu we drie gebieden aandoen waar nauwelijks schepen van ons kaliber zich wagen. Hoed af voor de mannen die het een eeuw geleden zonder kaarten, gps en communicatie met het vasteland moesten redden."

In een week tijd doen we veertien landingen waarvan vier op plaatsen waar ook de expeditieleden van Adrien de Gerlache voet aan wal zetten. Gent Eiland wordt de klap op de vuurpijl want daar gaan wij als allereersten ooit aan land. Georges Lecointe, tweede in bevel op de Belgica, ontdekte het op dinsdag 1 februari 1898 en schreef: "L'île Gand, que nous avons aperçu de très loin semblaît basse et ensevelie

sous la neige." De Gerlache was op dat moment met enkele wetenschappers op onderzoek op Brabant Eiland. Lecointe ging niet aan land op Gent Eiland. Wij wel. Op dinsdag 29 januari 2008 om 9u10 uur precies wordt Gent op 64° 24,2' zuiderbreedte - 62° 48,5' westerlengte ingenomen door de Gentenaars bij ons aan boord. Hun lokale volkslied 'Meine vlieger' weergalmt over het ijs. Twee pelsrobben maken zich verbouwereerd uit de voeten.

Volle kracht terug

Dat het einde van de reis nadert, merk ik aan de sla bij de lunch. De kok bereikt het hart van de krop. Om de hele reis lang verse sla te kunnen serveren, plukt hij alle kroppen tegelijk, laagje voor laagje. De meteobereichten voorspellen zwaar weer. Wil de kapitein de hevige storm



Op dinsdag 29 januari 2008 om 9u10 uur precies wordt Gent op 64° 24,2' zuiderbreedte - 62° 48,5' westerlengte ingenomen door de Gentenaars bij ons aan boord.



© Yan Verschueren en Mick Brown



© Yan Verschueren en Mick Brown

voor blijven, dan moet hij een volledige dag winnen. Daarom schraapt hij de geplande landing op Petermann Eiland. In plaats daarvan stomen we richting Detaille Eiland waar we midden in de nacht een laatste keer aan land klauteren om een verlaten Britse basis te bezoeken. Het is alsof de wetenschappers eind jaren vijftig hun station in ijl-

tempo moesten verlaten: kisten met proviand en materiaal liggen rond de barak verspreid. Binnen dwaalt het licht van mijn zaklamp over doorgeroeste blikken Sweet Pickles, zakjes plumpuddingpoeder, zeepblokken en rondslingerende papieren. Ik keer met de laatste zodiac terug naar het moederschip. Het is al na drieën.

Het ontbijt smaakt, maar de lunch sla ik over. Om de voorspelde storm op de terugreis voor te blijven, varen we volle kracht richting Kaap Hoorn. Aan 14 knopen per uur zouden we de 1195 kilometer in 45 uren (waarvan twee derden door Drake Passage) moeten kunnen overbruggen. Een westenwind van zes beaufort doet de Polar Star flink rollen: ik hang nog net niet over de reling. "Zeeziekte is geen ziekte maar een toestand van onbehagen veroorzaakt door een conflict tussen de zintuiglijke waarnemingen", legt Dr. Paul Vander Eecken uit – meer over het fenomeen in een volgend artikel. Ik bid dat het vlug voorbij zal zijn, maar mijn hoop wordt al

snel gekelderd nu er een tweede storm uit het noorden dreigt. De kapitein past zijn koers en snelheid aan en probeert zo tussen beide lagedrukgebieden door te glippen. Met succes.

Twaalf uur vroeger dan gepland ankeren we in de beschutting van het Beagle Kanaal. De sfeer aan boord is opnieuw opperbest. Voor we uitgenodigd worden op 'the captains dinner' klinken we op de uitstekende afloop van de reis. Buiten wakkert het briesje aan. Niemand maakt zich zorgen. Maar de wind wordt een storm met snelheden tot twaalf beaufort. Dekken 2 en 3 worden afgesloten. De ankerketting ligt uit op 222 meter, maar toch moet de kapitein met de motor bijstu-

ren om te voorkomen dat het schip het anker over de bodem sleept. Indrukwekkend. Ik heb medelijden met de schepen en hun bemanning die nu de speelbal zijn van Drake Passage.

Johan Van Praet

Van 12 tot 25 februari 2009 organiseert Asteria Expeditions een nieuwe expeditie-cruise richting Antarctica om er de rijke fauna te ontdekken. De Polar Star-ijsbreker vaart eerst naar de moeilijk toegankelijke Weddell Zee en stoot daarna door naar de Zuid-Shetlandeilanden en de Gerlache Straat. Let op, dit is geen cruise: alle kajuiten beschikken over toilet en douche, maar de luxe is beperkt. Meer info op www.asteriaexpeditions.be

Het volledige reisverhaal is te lezen op www.asteriaexpeditions.be

Baron-avonturier

Tussen 1897 en 1899 maakte Adrien de Gerlache de eerste Belgische Zuidpoolexpeditie met zijn zeilschip Belgica. Hij ontdekte een 190 kilometer lange straat in Antarctica (de Gerlache Straat), tal van nieuwe eilan-

den, kappen, baaien, kanalen, bergen en ... land. Nadat het schip gevangen raakte in het pakijns overwinterden de commandant en zijn bemanning ook als eersten op de Zuidpool.



© Yan Verschueren en Mick Brown



© Yan Verschueren en Mick Brown

Contramal®
UNO

GRUNENTHAL